

DE CRISIS IN GLOBALISTAN

(Lezing door prof. Mark Eyskens n.a.v. de algemene vergadering van VLAST op 9 april 2009)

Na afloop van de algemene vergadering van VLAST op 9 april in het Paleis der Academiën heeft prof. Mark Eyskens, voorzitter van VLAST, tijdens een lezing met als titel 'De Crisis in Globalistan' een haarscherpe analyse gemaakt van de economische en financiële crisis die momenteel ons werelddorp op zijn grondvesten doet daveren.

Hoe kon het zover komen?

Eerst een beetje achtergrond. Zoals de Franse filosoof Teilhard de Chardin had voorspeld, is de wereld razendsnel geëvolueerd van een industrieel tijdperk naar een noosfeer, een periode gedomineerd door het geheugen, het verstand, het intellect. Ongetwijfeld hebben het internet en het wereldwijde web (www) dit proces nog versneld. Intellectuele, zelfs technologische eigendom, is in weerwil van octrooien en patenten, globaal bezit geworden. Denk maar aan de kopieerijver van opkomende industriële grootmachten zoals China dat het begrip 'copyright' van innovatieve producten, heeft geïnterpreteerd als 'the right to copy'. Een en ander had ook voor gevolg dat er in de belangrijkste industriële sectoren enorme concentraties zijn ontstaan, oligarchieën, van 5 tot 20 mondiale spelers per sector, die in een moordende concurrentiestrijd (cutthroat competition) gewikkeld zijn. Daardoor is er een wedloop op gang gekomen naar innovatieve producten of producten die de schijn moesten wekken het allerlaatste neusje van de zalm te zijn. Zelfs de banksector ontsnapte niet aan de trend. Alhoewel, de banken verhandelen alleen maar geld, een homogeen goed dat in tegenstelling tot industriële goederen immuun leek voor de onstuitbare innovatiedrift. Toch hebben de banken de stap gezet naar diversificatie. Er werden hedgefonds, diversions, cdo's (collateralized debt obligations) en cds's (credit default swaps) ontwikkeld, om de belegger te lokken. Het ging om ingewikkelde, op mathematische kansberekening gestoelde beleggingsproducten, die haast niks anders konden dan winst genereren. Toch bleken ze niet zonder gevaar. Analisten berekenden dat er de jongste decennia voor 680.000 toxische producten de wereld zijn rondgegaan. De vastgoedsector in de Verenigde Staten, die op een gegeven ogenblik royale winsten genereerde, bleek de achillespees te zijn van het systeem. Gedreven door een verloningssysteem met premies en bonussen kende het bankpersoneel van hoog tot laag op een roekeloze manier woninghypotheken toe aan onsolvabele klanten, mensen zonder werk noch bezit. Een aantal van die dossiers liep faliekant af, en dat bracht een desastreus domino-effect op gang: het hele systeem zakte als een kaartenhuisje in elkaar (subprime mortgage crisis). Banken kraakten en sleurden weldra de reële economie in hun val mee. De wereld was aanbeland in een diepe wereldwijde systeemcrisis.

Is er nog een weg die ons uit de crisis kan leiden en hoe moet het beleid dit aanpakken?

De oplossing ligt niet voor de hand wegens de asymmetrische situatie. De crisis van ons bancaire en economisch systeem is een globaal gegeven, terwijl de macht, de politiek, versnipperd is in nationale regeringen. Een globale aanpak is daarom niet evident. Professor Eyskens vond het alleszins hoopvol dat de G20, onlangs in Londen bijeen, bereidheid hadden getoond om samen hun verantwoordelijkheid op te nemen en niet te opteren voor protectionistische maatregelen. Ook al staan er enkele oplossingsmodellen lijnrecht tegenover elkaar. Amerika kiest ervoor om massaal koopkracht in de economie te pompen en het IMF meer armslag te geven. Europa, daarentegen, is meer gewonnen voor regulering van het beurs- en bankwezen met strengere criteria voor hefboomfondsen, meer transparantie waardoor giftige producten minder kans krijgen, strengere ratio's voor de banken. "Persoonlijk zie ik meer heil in een combinatie van beide systemen", stelde prof. Eyskens. Hij zei echter het laag profiel van de Europese Commissie in het hele hersteldebat te betreuren. Zo bleef ze in een oorverdovende stilte gehuld rond initiatieven om bedreigde textiel-, staal- en automobiëlinindustrie weer vlot te trekken. Wel overweegt ze de creatie van een financieringsfonds ten belope van 2000 miljard € - een enorme lening eigenlijk - om de economie te helpen. Een heikel punt is echter dat zo'n fonds supranationaal moet worden beheerd. Eerst is gedacht aan een rol voor de Europese Commissie voor het Bank- en Financieringswezen als regulator. Maar die optie kan niet voorbij aan de goedkeuring door alle 27 lidstaten. Om dit te omzeilen is nu gedacht aan een juridisch zijpad, namelijk de creatie van drie agentschappen gesuperviseerd door de

Europese Commissie: eentje voor de banken, een ander voor het verzekeringswezen en een derde voor de marktwerking.

Maar intussen schitteren de banken, die geacht worden de economie opnieuw zuurstof te geven, door hun immobilisme, ook al kregen zij massaal ondersteuning van de diverse nationale overheden. Het interbancaire systeem is verlamd door onderling wantrouwen en de banken verstrekken nog maar mondjesmaat kredieten aan bedrijven en particulieren. Nochtans hebben ze gemakkelijk en bijna voor niks toegang tot duizenden miljarden liquiditeiten die ze liever in de wachtkamer van de Europese Centrale bank geparkeerd houden dan ze ten dienste van te stellen van de economie. Als middel om de toestand te deblokken zie professor Eyskens te pleiten – en dat is een heel persoonlijke suggestie van hem – voor de invoering van een negatieve rente, op te leggen aan weerbarstige banken.

Hoe vertaalt zich dat naar de Belgische situatie?

Wel, de situatie in ons land oogt niet bepaald rooskleurig door een aantal extra handicaps: de federale overheidsschuld is torenhoog, de loonkost is hoger dan in onze buurlanden, het openbaar ambt weegt loodzwaar op onze uitgaven en voor de financiering van onze sociale zekerheid ligt de druk vooral op arbeid. Veel speelruimte om nieuwe middelen te vinden is er niet. Er zullen knopen moeten worden doorgemaakt. 'Misschien moet voor een aantal producten de BTW omhoog of moet consumptie worden belast?', suggereerde prof. Eyskens. Komt daar nog bij dat de Bijzondere Financieringswet (BFW), die de dotaties (vanuit de BTW en de inkomsten van de personenbelasting) regelt van de federale overheid aan de deelstaten, de federale kas heeft uitgehold en dat de koorts rond de komende verkiezingen (Gewesten, Europa) de politiek verlamt. Professor Eyskens waarschuwde er tenslotte voor dat de Monetaire Unie geen verworven recht is. Er bestaat ook zoiets als monetary 'spread'. Zo moet België wegens zijn belabberde financiën op de internationale markt b.v. zijn leningen 2 procent duurder betalen dan Duitsland.